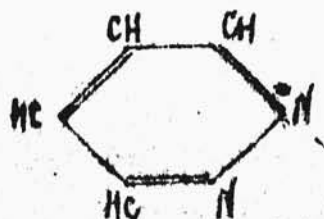

A Z I N Y .

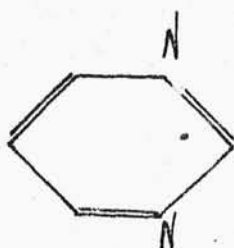
Do grupy tej należą związki o heterocyklicznych pierścieniach 6-członowych, zawierających więcej niż jeden atom azotu w pierścieniu; zależnie od ilości tych ostatnich, związki noszą nazwę: przy 2N - d i a z i n y , przy 3N - t r i a z i n y przy 4N - t e t r a z i n y .

Związki zawierające w pierścieniu N i O noszą nazwę o k s y a z i n , 2N i O - o k s y d w u a z i n /a z o k s a z i n y/, 2N i 2O - d w u o k s y d w u a z i n ; związki, zawierające zamiast O - siarkę, noszą nazwę t i o a z i n .

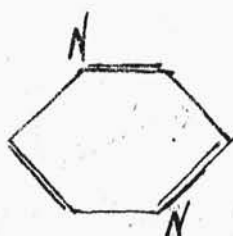
D w u a z i n y występują w 3 izomerycznych postaciach:

orto-diazyny
czyli pirydazyny

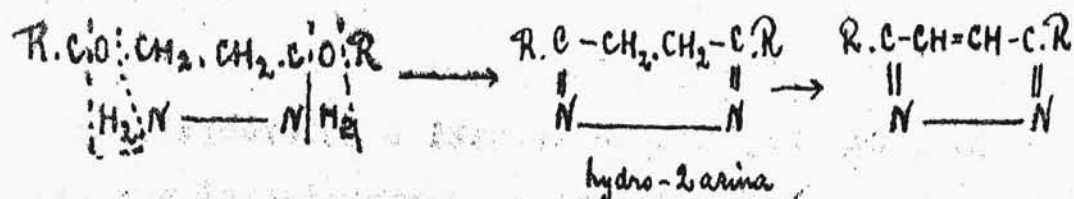

meta - diazyny
Pirymidyny

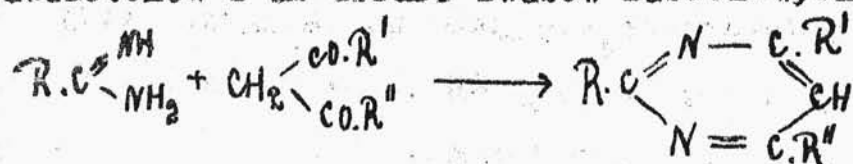

para - diazyny
Pirazyny

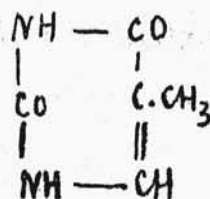
Orto-dwuzazyny /pirydazyny/ otrzymuje się z 1,4 dwuketonów przez kondensację z hydrazyną:

Meta-dwuzazyny otrzymuje się przez kondensację 1,3 dwuketonów z am. diam. i kwasów karb.:

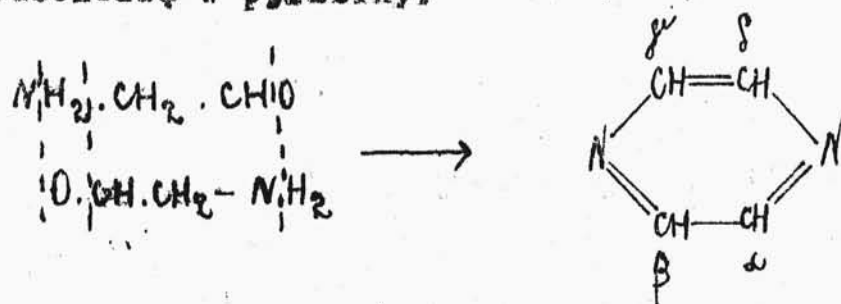

Pochodnymi meta-dwuzazyn są związki purynowe i ureidy; ważną rolę w procesach życiowych zwierząt i roślin odgrywa otrzymana syntetycznie przez Fischera, **t y m i n a**, która jest metylo-dwuoksy-pirymidina.

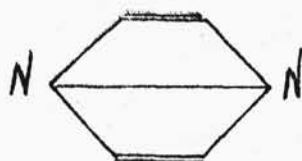

Para-dwuzazyny /pyrazyny/ otrzymują się z L-aminoketonów lub L-aminoketonów, przez kondensację

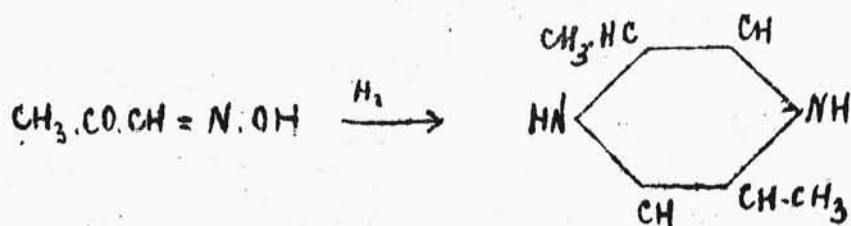
2 cząsteczek z wydzielaniem wody tworzą się dwuhyd-
ropyrazyny, które przez utlenienie na powietrzu
przechodzą w pyrazyny:

W celu odróżnienia pochodnych oznacza się węgle
literami $\alpha, \beta, \gamma, \delta$ jak wskazuje wzór. Budowę pyra-
zin można też wyrazić za pomocą wzoru przekątniowego:

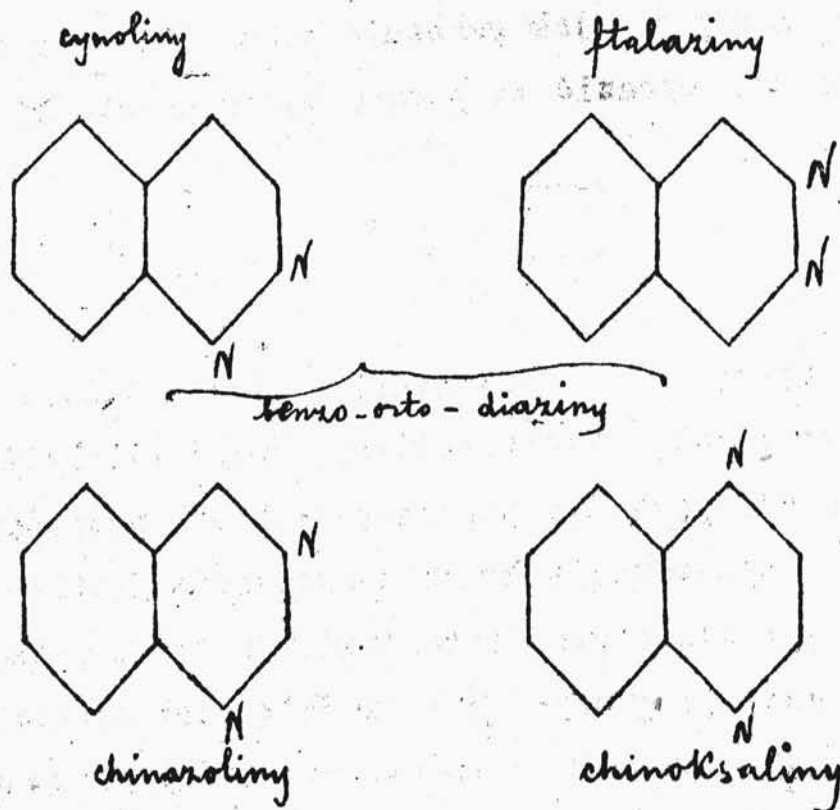

Pyrazyny są słabymi zasadami, z kwasami dają
zdysocjowane sole. Przez redukcję /Na i alkohol/
otrzymuje się pochodne piperazyny, które posiadają
własność rozpuszczania kwasu moczowego i dlatego sto-
sują się w lecznictwie, jako środek przeciw reumatyzmowi.
Jednym z najczęściej używanych środków jest lycetol
winian δ, γ -dwumetylopiperazyny, który otrzymuje
się przez redukcję acetyloacetenu:

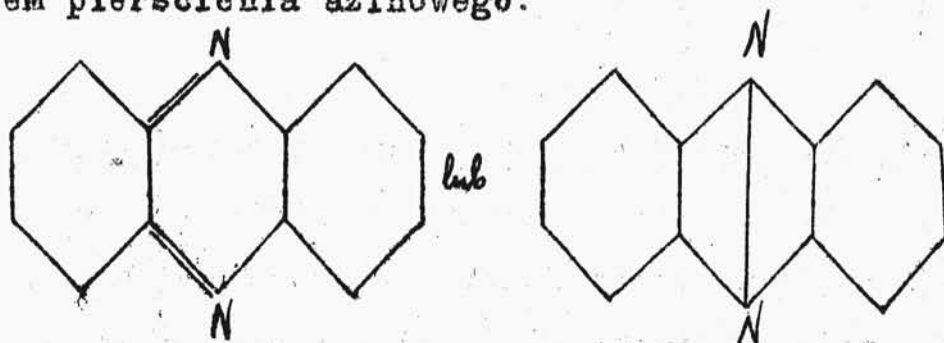
lub przez destylację gliceryny z solami amonowymi.

Benzodiaziny są to związki, zawierające pierścień benzolowy skondensowany z pierścieniem azinowym:

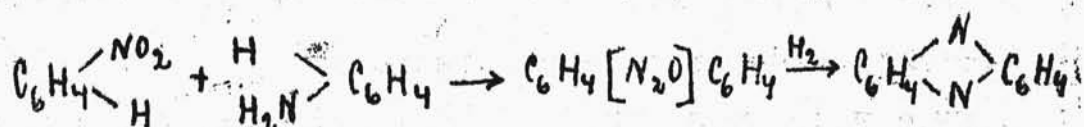

Chinoksaliny otrzymuje się przez kondensację ortofenylodwuminy z ortodwuketonami.

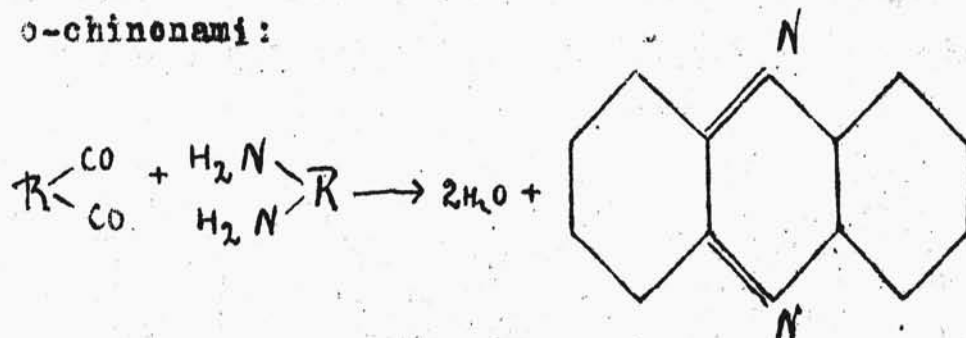
2 - b e n z o d i a z i n y /fenazyny/ zawierają dwa pierścienie benzolowe skondensowane za pośrednictwem pierścienia azinowego:

Otrzymują się przez ogrzewanie nitrobenzolu i aniliny lub naftylaminy z suchym KOH:

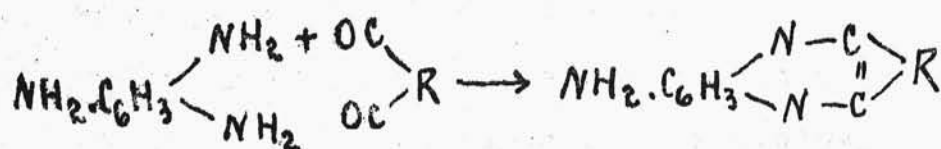
lub też z orto-fenylen-2-aminy przez kondensację z o-chinonami:

Pochodne aminowe fenazyny /aminofenazyny/ i hydroksylowe pochodne /oksyfenazyny/ są cennymi barwnikami.

Aminofenazyny - nazywają się też e u r o d y n y otrzymuje się: 1/ przez kondensację trójaminy

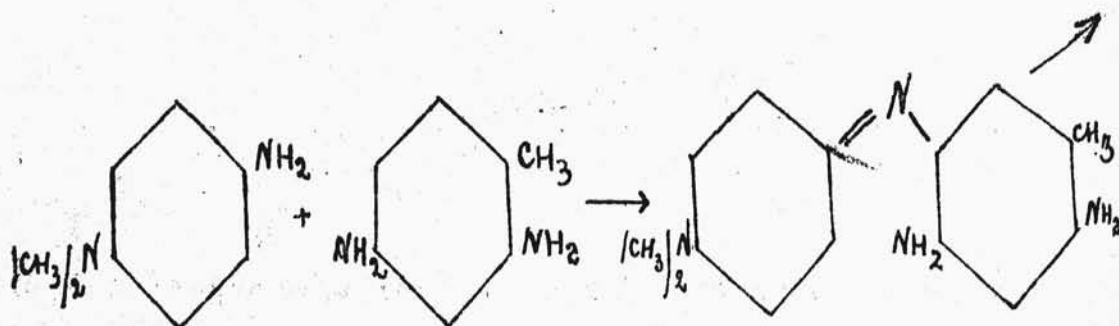
z chinozami:

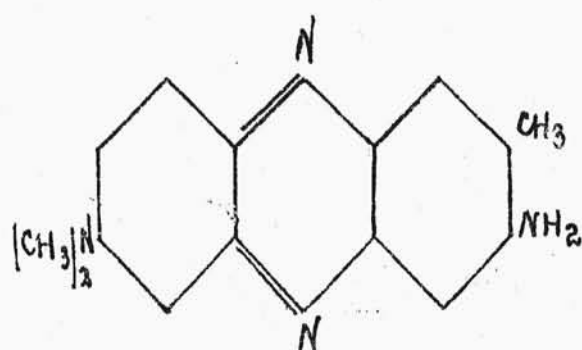

Kurodyny są słabymi zasadami, których sole są szkarłatno-czerwone. Czerwony roztwór w H_2SO_4 staje się przy rozcieńczeniu czarnym, zielonym i ponownie czerwonym. Pod wpływem wody ulega bowiem dysocjacji i przechodzi w barwę żółtą.

W handlu znana jest głównie czerwień toluylenowa /dwumetylo-dwumaminotoluofenazyna/ -

- $\text{NH}_2\text{C}_7\text{H}_5\text{N}_2\text{C}_6\text{H}_3\text{N} / \text{CH}_3/2$, którą otrzymuje się przez utlenienie para-amino-2-metylowaniny i meta-toluylo-dwumaminy, przy czem, jako produkt przejściowy powstaje błąk t toluylenowy:

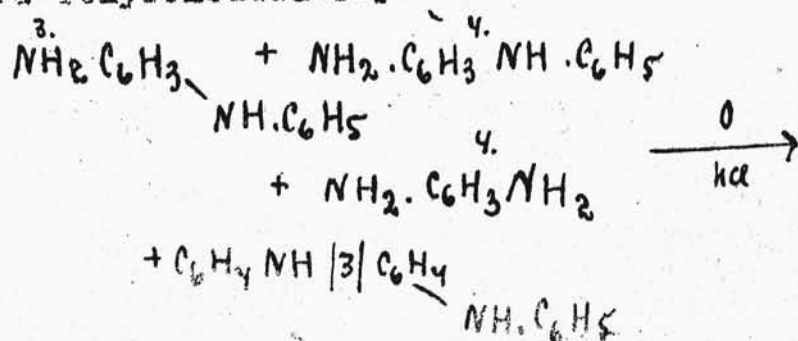

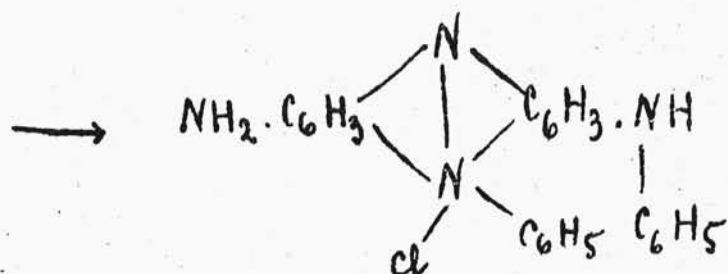
czerwień trietylenowa

Barwi jednak na czerwono po uprzednim zabarwieniu tanią.

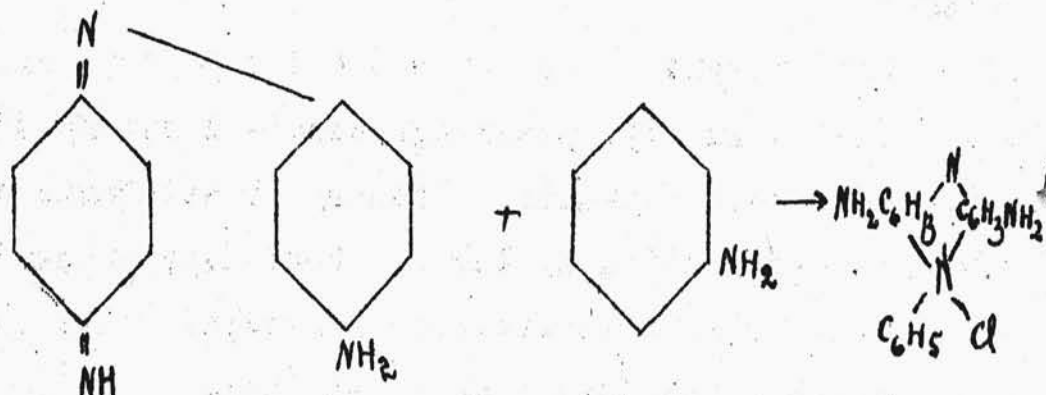
Oksyfenazyny / eurodole / dają się otrzymać z eurodyn przez ogrzewanie z HCl Δ do 180° lub stapianie z kwasem sulfonowym i działanie na powstały kwas sulfonowy ługiem. Posiadają te same zabarwienia i fluorescencję, co eurodyny; mają charakter zarówno zasadowy, jak i fenolowy.

Dwuaminofenazyny, zawierające przy jednym z dwu azotów, znajdujących się w pierścieniu, rodnik organiczny, zwane się konframinami. Otrzymuje się: 1/ przez utlenienie mieszaniny meta i para-fenylendwuaminy:

2/ przez utlenienie mieszaniny indaminy /pochodne para-fenyleno-dwusaminy i aniliny/ i monosaminy:

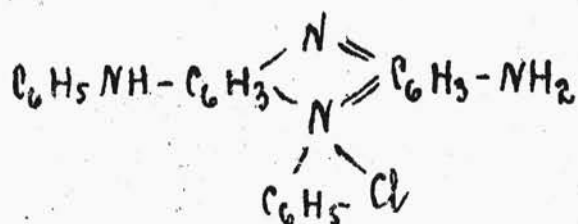

Safraniny tworzą sole jednokwasowe /czerwone/, dwukwasowe /niebieskie/ i trójkwasowe /zielone/; dwa ostatnie rodzaje nietrwałe.

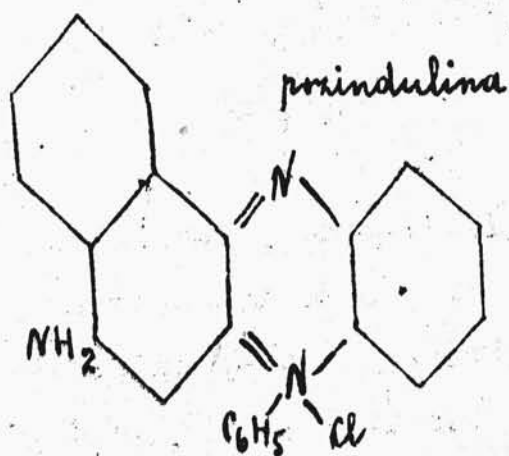
Grupa NH_2 może ulegać reakcji dwuazowej i daje się całkowicie wyeliminować. Do grupy barwników safraninowych należy m o w e i n a , otrzymana w 1856 r. przez Perkina; jest to pierwszy barwnik

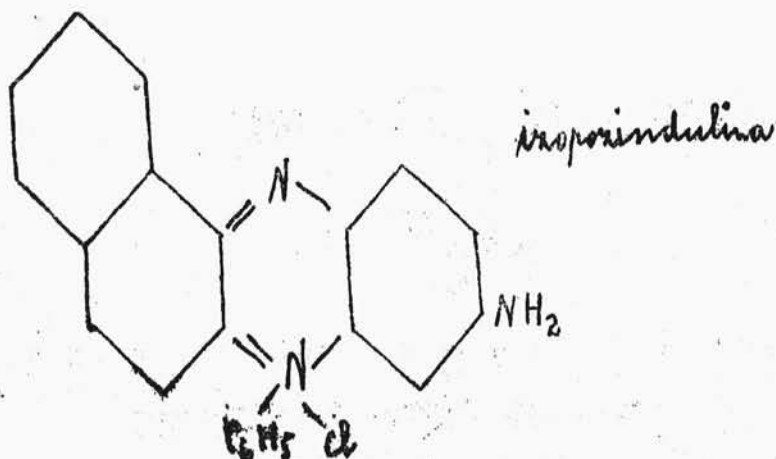

anilinowy, otrzymany drogą techniczną. Perkin otrzymał go z aniliny, zamieczyszczonej toluidyną, przez utlenienie PbO_2 .

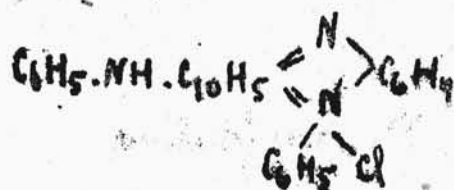

Aposafrafiny różnią się od safranin tem, iż zawierają tylko jedną grupę aminową i zamiast jednego z pierścieni benzolowych, pierścień naftalinowy. Safranina jest przedstawicielem grupy związków, do której zalicza się induliny, rozinduliny i izorozinduliny. Aposafrafiny, zawierające grupę aminową w pierścieniu naftalinowym - nazywają się rozindulinami, a zawierające grupę aminową w pierścieniu benzolowym - izorozindulinami:

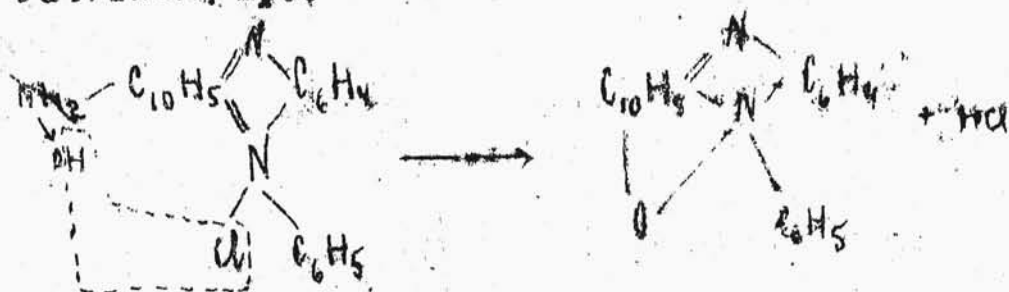
Rozinduliny otrzymuje się z benzolozem - 2 -
naftylem i aniliny w obecności alkali pod
ciśnieniem. Znanych jest 15 rozindulin, wśród nich
duże zastosowanie ma *fenylorozindulina*,
która powstaje przez zastąpienie H w
grupie NH_2 grupą C_6H_5

o której kwas dwusulfonowy nosi nazwę *asokar-*
minu i barwi węgiel na czerwono.

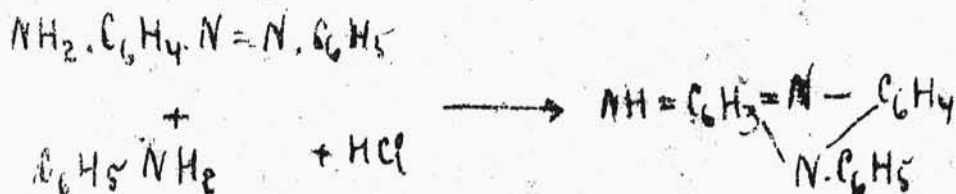
Jeśli na safraniny lub aposafraniny działać stę-
żonym kwasem lub alkaliną, to otrzymuje się

safranole; np.:

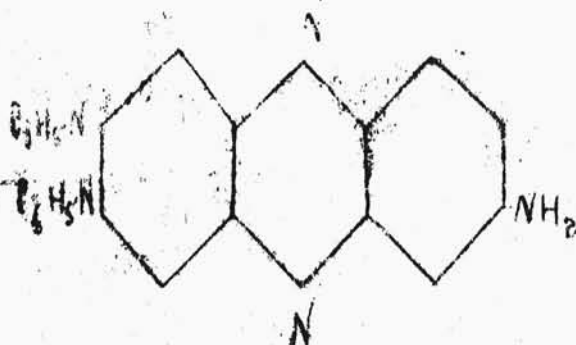

Rozindon jest barwnikiem kwaśnym, farbuje na czerwono.

Indulin jest to grupa barwników oddawanych, gdyż otrzymywano je jako produkt poboczny przy fabrykacji fuksyny. Otrzymuje się przez ogrzewanie p-aminoozowisków z jednoaminami w obecności kw. mineralnego np.

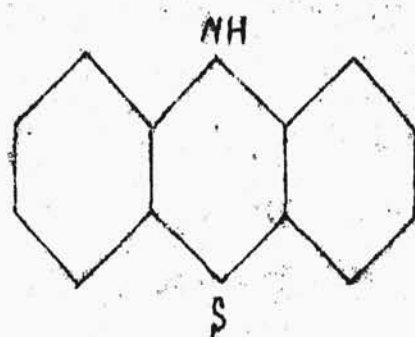
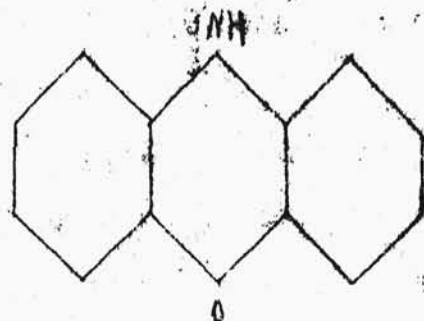
Jest to barwnik niebieski, przypominający swym odcieniem błękit indygowy. Przy reakcji tej, prócz wspomnianego barwnika powstaje cały szereg innych, które są produktami przejściowymi; dlatego też ogólny produkt tej reakcji nosi nazwę **główny indulinowy**. O Fischer i Bepp przypisuje indulinie wzór następujący

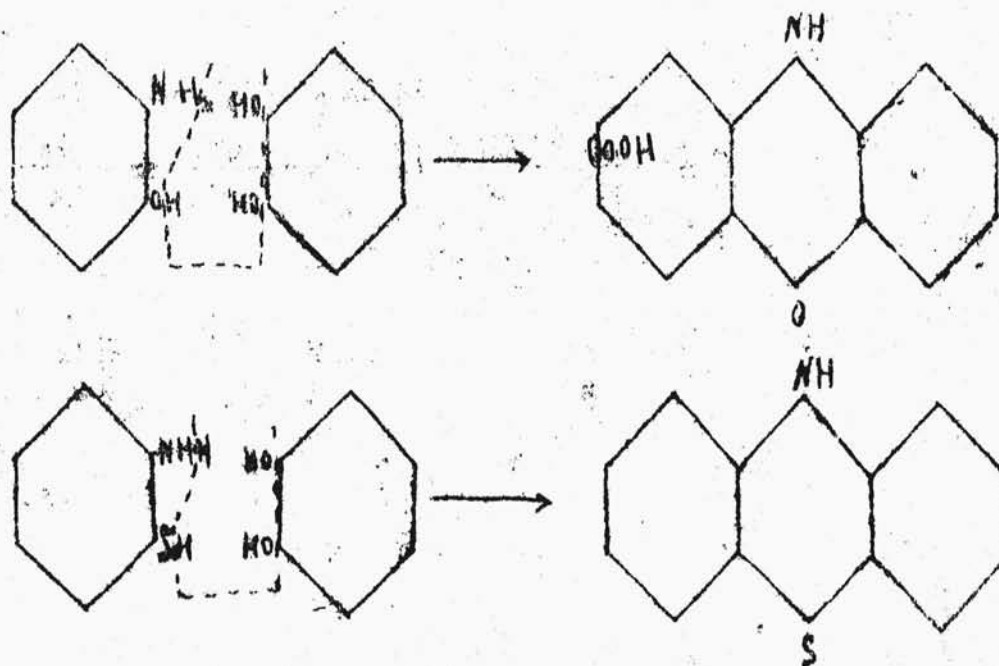
Bardziej złożone induliny otrzymuje się przez wprowadzenie większej ilości grup fenylowych lub aniliniowych. Są one trudno rozpuszczalne w wodzie, natomiast łatwo rozpuszczają się w alkoholu. Tworzą trwałe fioletowo-niebieskie sole, stosują się w farbiarstwie w połączeniu z azotyną /estrem glicerolowym kw. octowego/ i chlorkiem, tworząc nierozpuszczalne lake utrwalające się na włókni.

Do indulin zalicza się czerni anilinowa, służąca do farbowania bawełny i stosowana w drukarstwie. Jest to najbardziej znany barwnik organiczny wyróżniający się intensywnością i czystością barwy. Powstaje przez utlenienie soli anilinowych, za pomocą $K_2Cr_2O_7$, H_2SO_4 lub $KClO_4$ w obecności $CuSO_4$ lub K_2FeO_4 , jako przenośników tlenu. Budowa tego barwnika nie jest dokładnie znana; wzór empiryczny $C_{10}H_7N_2$. Jeśli wazynie jeden atom azotu pierścieniowego zastąpić tlenem lub siarką, to otrzymuje się

o k s a z i n y   w z g l ę d n i e   t i a z i n y
 Związki analogiczne do fenazyn noszą nazwę i o
 k s a   i n   i   f e n o t i a z i n :

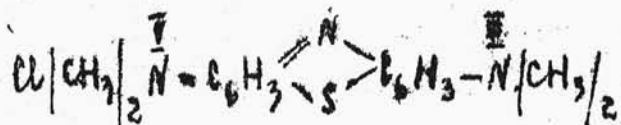

Związki te otrzymują się przez kondensację orto-aminofenoli z pyrokatechina względnie aminotiofenolu z pyrokatechiną.

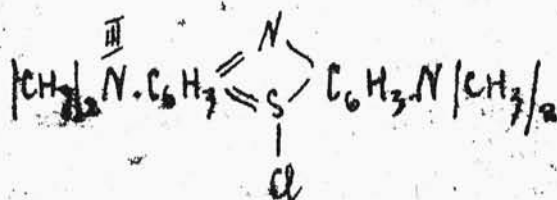

Pochodne aminowe i wodorotlenowe fenoksazyny są

leuko-zwiazkami barwników oksazynowych, przez utlenienia leuko-zwiazków powstają właściwe barwniki. Poglądy co do budowy tych związków nie są ustalone. Według Berlsena należy błękitowi metyłowemu np. przypisać wzór: ...

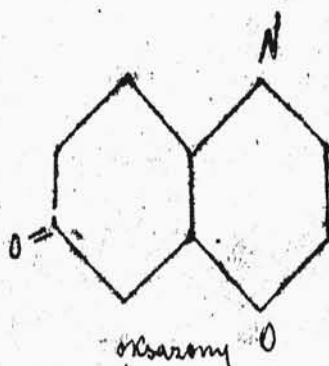
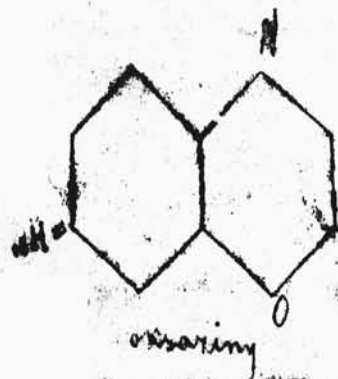

Według Kehrmana:

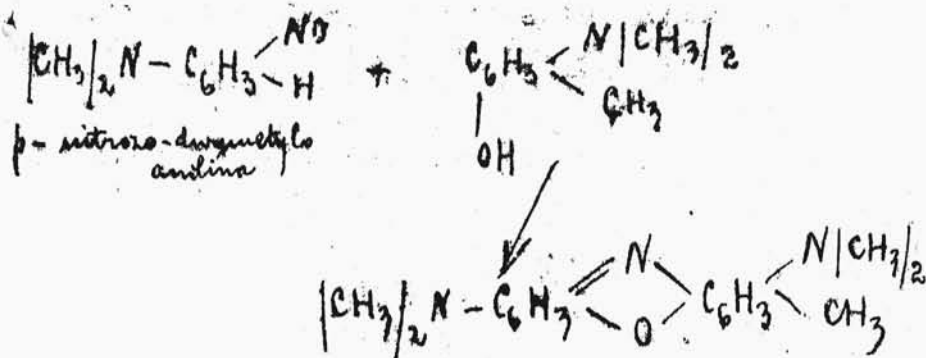

Pierwszy wzór wskazuje, iż związki te zawierają pierścień chinoidowy, drugi iż reszta kwasowa nie przyłącza się do grupy azinowej, lecz do siarki /wzgl. do tlenu/ wskutek czego S staje się cztero-wartościową.

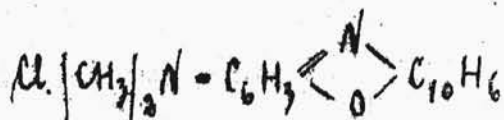
Związki, zawierające w kompleksie chinoidowym tlen zamiast grupy NH noszą nazwę **benzoksazonów** /benzotiazonów/

O k s a z i n y otrzymuje się przez kondensację nitrozoanilin lub nitrozoamin lub chinone-dwu chloranilów z trzeciorzędowymi aminofenolami.

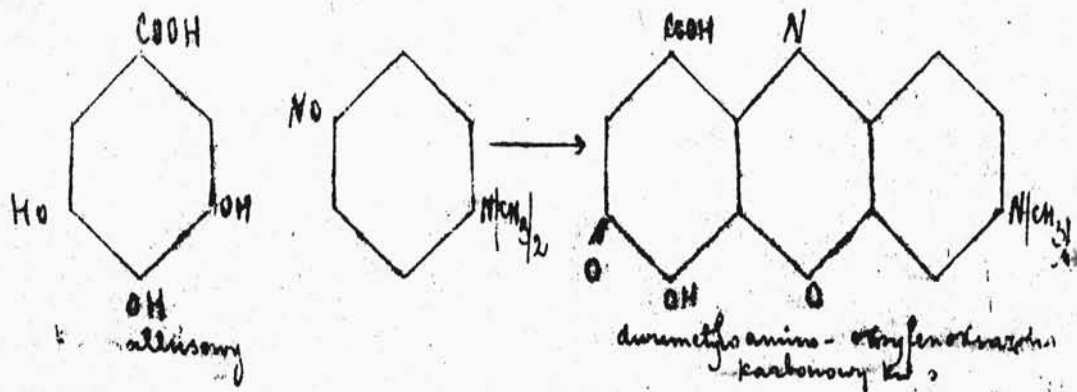

Chlorek tego związku nosi nazwę b r e k i t u .
C a p r i . Przez kondensację para-nitrozodwumety-
teaniliny z β -naftolem otrzymuje się brekit naft-
lowy, czyli Meldol.

Słusząc inne zwiaski jako produkty wyjściowe otrzymuje się różne barwniki.

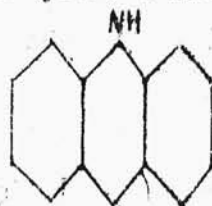
Do ekszozomów należy gallocjanina

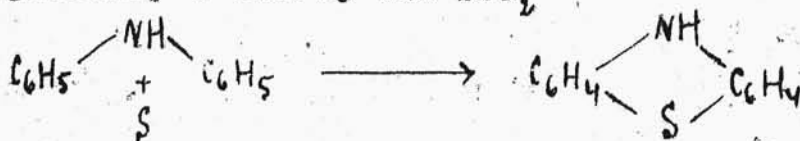
Kwas sulfenowy galloejaniny nosi nazwę białego
kittu delfinowego

Tiazyny i tiazony

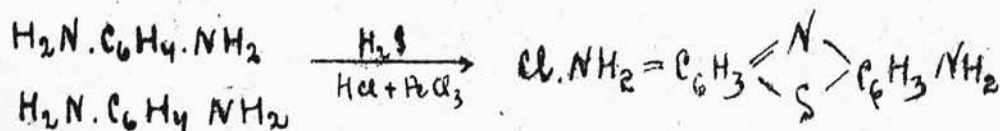
Fenazynom i fenokcoazynem odpowiadają fentiazyny.
ciałem macierzystym jest fentiazina:

Otrzymuje się przez ogrzewanie powyżej 200° dwu-
fenyloaminy z siarką lub SCl_2

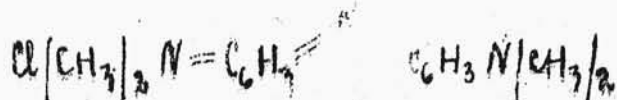

Jeśli wprowadzić do tiazyny grupy aminowe, to
otrzymuje się leńko-związki, które przez utlenienie
przechodzą w barwniki. Najprostszym barwnikiem tej
grupy jest fiolet Lautha, który
otrzymuje się przez utlenienie para-fenylo-dwusminy
w roztworze H_2S

Przez zastąpienie wodorów grup aminowych grupami CH_3
otrzymuje się cenny barwnik białekit me-
tylenowy /chlorok czteremetylo-dwusminy
fentiazyny

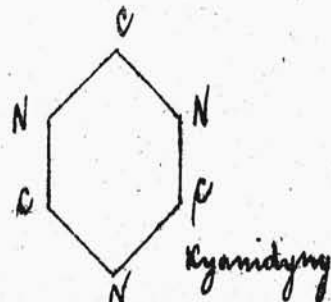
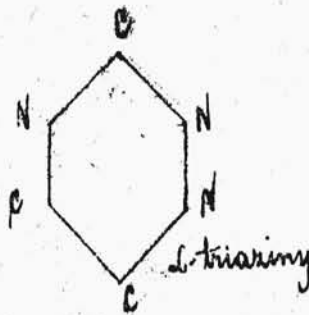
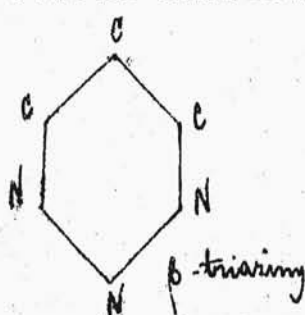

Technicznie otrzymuje się przez działanie podsiarczynu sodu ^{na} paranitrozo-dwumetyloanilinę w kwasnym roztworze i powstaje związek utlenia się za pomocą Fe Cl. Farbuje jedwab bezpośrednio, bawełnę po uprzednim zaprawieniu taniną.

Do grupy tiazin zalicza się również barwniki siarkowe bezpośrednie, które od 20-tu lat stosuje się na wielką skalę. Otrzymuje się je przez topienie amino-para-nitrofenoli z siarką lub siarczanką alkaliczną w temp 140 - 200°. Najważniejszym barwnikiem jest - c z e r n V i d a l a otrzymywana z para-amino-fenolu lub para-amino-orto-krezolu i Na_2S . Nie rozkłada się pod wpływem mydła ani słońca.

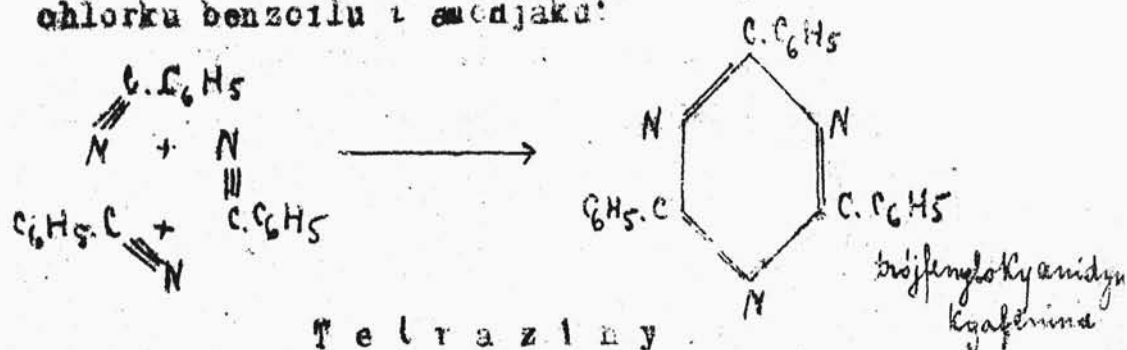
T r i a z i n y .

Zawierają trzy atomy N w pierścieniu, występują w trzech odmianach

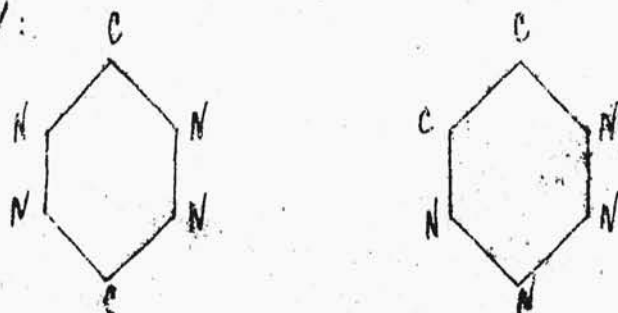

K y a n i d y n y otrzymują się przez kondensację aromatycznych nityli np. benzonitrylu w obecności

chlorku benzoilu z amoniaki:

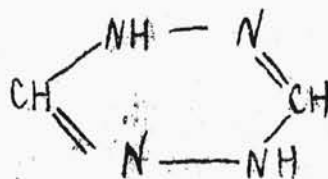
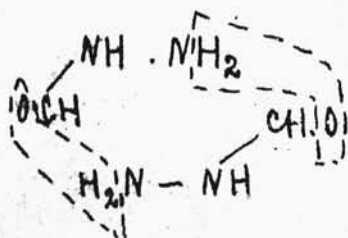

Zawierają w pierścieniu 4 N Występuje w 2 odmiany
nachsymetrycznej /tetrazyny/ i niesymetrycznej /ozotetrazyny/:

Ozotetrazyny otrzymuje się przez utlenienie ozazonów, otrzymanych z ortodwuketonów.

Symetryczne tetrazyny otrzymuje się przez ogrzewanie formyle hydrazonów

Znane są też bardziej złożone 5-cio i więcej
członowe pierścienie heterocykliczne